

BIBLIOTECA DE
CCATALUNYA
MEMÒRIA2009

1. PRESENTACIÓ	3
2. QUÈ OFERIM ALS USUARIS?	5
2.1 Serveis a l'usuari	5
2.2 Serveis educatius i visites	6
2.3 Activitats de Difusió	7
3. QUÈ HI PODEN TROBAR ELS USUARIS?	9
3.1 Col·leccions de la BC	9
3.2 Papers i Arxius incorporats recentment	12
Documentació de Robert Gerhard i Joaquim Homs	13
3.3 La Biblioteca Digital	14
4. TREBALLAR A LA BC	16
4.1 Millora d'Infraestructures i Eines	16
4.2 Comunicació interna	16
4.3 Estadets internes.....	16
La preservació com a tasca de gestió general: Servei d'Emmagatzemament, Preservació i Conservació	17
5. QUINS SÓN ELS NOSTRES ALIATS?	19
5.1 CBUC (Consorti de Biblioteques Universitàries de Catalunya)	19
5.2 BEG.....	19
5.3 Google Llibres	20
5.4 Europeana.....	20
Google Llibres i la BC.....	21
6. PUBLICACIONS	22
6.1 Publicacions impreses.....	22
6.2 Publicacions electròniques.....	22
7. AGRAÏMENTS	22
8. ESTADÍSTIQUES	23

1. PRESENTACIÓ

El 2009 ha estat un any d'entrebancs a la Biblioteca de Catalunya.

Malgrat tot, gràcies a l'empenta, professionalitat i motivació de les persones que hi treballen, podem presentar una memòria d'activitats tan positiva que gairebé no es deixa veure l'impacte dels problemes i de les restriccions que s'han hagut de superar.

Vull destacar els problemes per tal que puguin valorar els resultats en la seva justa mesura. La manca d'espai d'emmagatzematge, l'anunci de la reducció de la plantilla prevista per al 2010, la reducció efectiva del pressupost i, sobretot, la incertesa que envolta la recuperació de les sales de l'antic Hospital, han marcat dissortadament aquest any.

Gràcies al pla plurianual de catalogació aprovat el 2005 es van poder fer accessibles més d'un milió d'exemplars. Aquest fet tan positiu exigeix l'espai d'emmagatzematge suficient i racional per tal d'aconseguir l'efectivitat en l'ús dels documents processats.

Els més de 400.000 volums dipositats al soterrani del TNC havien passat a ser processats i, en gran part, van ser catalogats i, per tant, accessibles. Es van haver d'abandonar els gairebé 4.000m² que ocupaven i no s'han recuperat. Durant l'any el catàleg ha crescut en 75.000 registres; vol dir que s'han posat en circulació gairebé la totalitat dels documents ingressats i que significa un creixement de 122.000 exemplars.

Les conclusions que presentava la cap del SEPIC (Servei

d'Emmagatzemament, Preservació i Conservació) el mes de novembre eren alarmants. La Biblioteca disposava de molt poc espai per a col·locar el fons processat i s'anirien tancant els diversos dipòsits perquè no hi cabia cap més document. L'any 2010 se'n tancaran quatre, un quedarà ben ple el 2011, un altre el 2012, un el 2013, dos el 2014 i el 2015 estaran tots plenament ocupats. Si no s'hi posa remei no es disposarà d'espai ni per ingressar els fons que arriben per llei. Es va acabar l'any sense solucionar el problema.

El segon gran problema ha estat la reducció de recursos tant econòmics com humans. El pressupost ha retrocedit per primera vegada en aquests cinc darrers anys i de manera significativa perquè s'ha situat en un nivell d'ingressos inferior al del 2006.

La plantilla de personal ja no corresponia a la càrrega de treball. Només cal veure el desequilibri entre el nombre de documents que ingressen a la Biblioteca i el nombre de persones per processar-los. Sistemàticament des de fa deu anys, la Biblioteca sol·licitava un augment raonable de recursos humans per poder complir el seu compromís amb la societat i tirar endavant els projectes. Aquest any no només no s'ha incrementat sinó que s'ha anunciat l'amortització de tres places d'un total de 173. El dèficit és notable.

D'altra banda l'objectiu que semblava tan assolible a curt termini de recuperar l'espai de l'antic Hospital de la Santa Creu cedit per l'Ajuntament de Barcelona l'any 1931 s'ha anat desdibuixant. La lectura del Pla de Govern 2007-2010 ens donava fundades esperances perquè diu literalment que *el Govern treballarà en ... l'ampliació de la Biblioteca de Catalunya, que significarà un*

increment de l'espai en 8.441 m². Però, en comptes d'incrementar l'espai, aquest any s'han perdut 950 m².

En tot cas, l'esforç i l'energia de tothom ha portat a bons resultats pel que fa a les estadístiques de funcionament, a les xifres dels indicadors del Pla Operatiu, al compliment del nou Pla Estratègic iniciat precisament aquest any i programat fins el 2012, i al grau de satisfacció dels usuaris expressat en l'enquesta i en l'avaluació de la Carta de Serveis.

S'ha consolidat el creixement del nombre d'usuaris presencials i d'ús de documents analògics. Ha crescut en més del 150% el nombre d'usuaris virtuals i la consulta de col·leccions digitalitzades. Han augmentat les xifres de préstecs realitzats, d'utilització dels diversos serveis, de visites guiades.

Els projectes de digitalització han anat avançant a un ritme superior al dels recursos que li hem pogut destinar.

Els fons patrimonials han crescut gràcies a les compres però també gràcies a les donacions que han estat nombroses i de gran qualitat.

La lectura de la Memòria i la consulta de les dades estadístiques els farà adonar que el lema que vàrem estrenar en el primer Pla Estratègic el tenim ben present i ens guia en l'activitat diària.

Estem aconseguint que la Biblioteca de Catalunya sigui cada vegada més oberta, fiable i útil a la societat.

Dolors
Lamarca,
Directora

2. QUÈ OFERIM ALS USUARIS?

La Biblioteca de Catalunya, una organització orientada a l'usuari s'ha consolidat com una biblioteca oberta, fiable i útil.

Nou sistema de petició electrònica de documents

El 2009 s'ha implementat un nou sistema on line de petició electrònica de documents que dona més autonomia als usuaris. D'altra banda el nou servei permet saber en quin lloc es troba el document sol·licitat i, a més, es redueix el temps d'espera.

Noves guies de recursos especialitzades

En el web de la BC hi ha disponibles tres noves guies de recursos especialitzades: fonts d'informació de manuscrits, d'incunables i de preservació i conservació.

Serveis en línia

Des del web de la Biblioteca es pot accedir, a més, a diversos serveis: informació bibliogràfica, reserva i reproducció de documents, reserva d'ordinadors portàtils a la sala de lectura, préstec interbibliotecari per a institucions i usuaris particulars, proposta de compra de documents, visites guiades i sessions de docència, obtenció i renovació de

2.1 Serveis a l'usuari

Avaluació del grau de compliment de la Carta de serveis

Per conèixer el grau de compliment dels compromisos que la BC ha establert amb els seus lectors mitjançant la [Carta de serveis](#), s'han avaluat els indicadors que els mesuren. El grau de compliment de la carta ha arribat al 93%. En general els resultats són satisfactoris, amb tendència a la millora (detall al document [Avaluació del grau de compliment de la Carta de serveis](#)).

SERVEI DE PETICIÓ DE DOCUMENTS

Sergi Font Rodríguez: Desconnectar-se | Consultar les meves peticions | Català | Castellano | English

Les meves peticions
Total 1 peticions. 1 - 1 de 1

Petició catalàg Petició fora catalàg Actualitzar llista Veure peticions arxivades Enviar missatge

Títol	Autor	Topogràfic	Localització	Data i Hora	Estat	Accions
Pinyole d'aubercoc / Emilio Manzano	Manzano, Emilio	2008-8-29141	Dipòsit General	15-06-2010 12:17	Servit a Sala	

<< Anterior | Següent >>

Clau d'icones i colors

- Petició catalàg**: Permet cercar el catalàg i realitzar directament la petició d'un document.
- Petició fora catalàg**: Permet omplir un formulari per a la petició d'aquells documents que no es troben a catalàg.
- Actualitzar llista**: Actualitzar l'estat de les meves peticions.
- Veure peticions arxivades**: Permet veure i eliminar les peticions arxivades per l'usuari o per la finalització del procés de petició.
- Cancel·lar la petició del document**: Només és possible abans d'iniciar el procés de localització.
- Arxivar peticions**: Permet arxivar totes les peticions (cancel·lades, rebutjades i acceptades). Les acceptades s'arxivaran automàticament quan es retorni el document.
- Veure el detall de la petició**: Permet consultar totes les dades relatives a la petició i l'històric de la seva tramitació.

Cancel·lació: Petició cancel·lada per l'usuari.

En cua: Petició en espera de ser processada perquè s'ha superat el límit de 5 peticions consecutives.

Demanat: Petició inicialment acceptada per a ser tramitada.

En procés de localització: La BC està localitzant el document demanat.

Servit a Sala: Document localitzat i enviat a les sales de lectura. L'usuari pot adreçar-se al taulell corresponent per consultar-lo.

Prèstat: Document deixat en préstec a l'usuari. Per consultar les dades relatives al préstec poden anar a [el meu compte](#).

En revisió: La petició s'està revisant per manca de dades, dades incorrectes, document no trobat, etc.

Rebutjada: Petició rebutjada per algun motiu: document no trobat, reservat a un altre usuari, manca de dades per identificar-lo, etc.

Servei de petició de documents en línia

passis i carnets de lector, i distribució de documents duplicats a entitats sense ànim de lucre.

Creixement dels indicadors estadístics

El nombre d'usuaris remots augmenta gràcies a l'oferta de serveis i documents digitalitzats en línia.

La consulta presencial de documents també registra un fort creixement, especialment pel que fa als recursos electrònics.

Quant al nombre de registres al catàleg, segueix la tendència a l'alça dels darrers anys.

de respostes positives ha estat d'un 81%.

2.2 Serveis educatius i visites

Col·laboració amb universitats i centres d'ensenyament

El 2009 ha continuat la campanya de col·laboració amb universitats i centres d'ensenyament secundari iniciada el 2005. L'objectiu de la iniciativa és oferir als professors i alumnes sessions de formació específica dels seus estudis a la Biblioteca de Catalunya.

Assistents a la
Jornada de
Portes Obertes

Enquestes als usuaris

El Servei d'Accés i Obtenció de Documents ha realitzat una enquesta d'avaluació de serveis als usuaris per recollir la seva opinió i poder detectar i solucionar, si és el cas, disfuncions i mancances en els serveis prestats per la Biblioteca.

De la valoració general destaca que un 52% dels enquestats afirma que la BC ha millorat molt els seus serveis en els darrers anys. L'índex

Jornades de Portes Obertes i visites guiades

La Jornada de Portes Obertes s'ha celebrat el 23 d'abril, diada de Sant Jordi, amb més de 1.800 assistents.

Durant l'any han rebut 2.500 persones en 135 visites guiades per a estudiants universitaris, de primària i secundària, escoles d'adults, associacions diverses i professionals de l'àmbit de la informació i la documentació. L'Arxiu Joan Maragall, com a casa

museu, ha tingut uns 2.260 visitants.

2.3 Activitats de Difusió

Exposicions

La BC ha organitzat durant el 2009 diferents exposicions:

- "Els escriptors castellanencs i les Normes del 32". 01.12.08 al 12.01.09
- "Agustí Bartra, el poeta de totes les cares". 14.01 al 28.02
- "Emili i Santiago Brugalla, el seu llegat patrimonial". 02.03 al 28.03
- "Isabel Serrahima, 1934-1999. Trajectòria d'una artista". 01.04 al 24.04
- "Isaac Albéniz, el gran improvisador". 21.04 al 15.06
- "El 150è aniversari de la restauració dels Jocs Florals de Barcelona (1859-2009)". 22.06 al 29.08
- "1909. Barcelona convulsa. La Setmana Tràgica en la memòria" 01.09 al 21.10
- "Niccolò Machiavelli a la Biblioteca de Catalunya" 02.11 al 21.11

- "Els nostres Haydn". 23.11 al 10.12
- "L'art de felicitar el Nadal". 11.12.09 a l'11.01.10

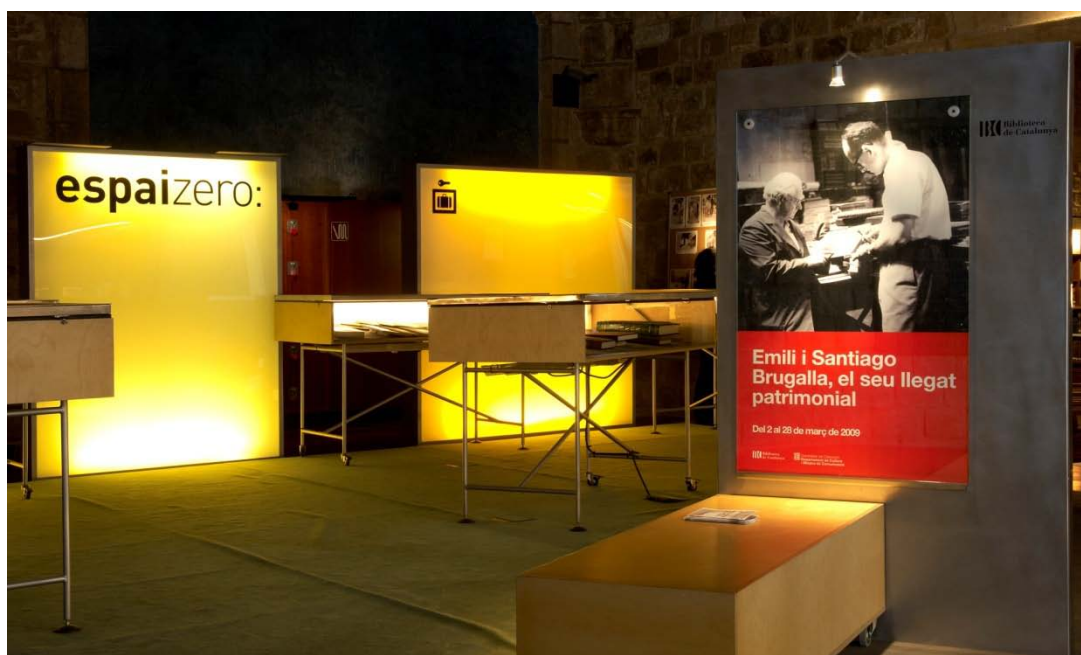
Teatre a la BC

La Biblioteca ha acollit la representació de diverses obres teatrals com *La mà*, del 6 de desembre de 2008 al 25 de gener de 2009; *L'estimava*, del 2 al 18 de febrer; *En un barquito de vela*, de l'11 al 29 de març; *El rei Lear*, del 18 d'abril al 15 de maig; *Match Ball Sindreu*, del 20 d'abril a l'11 de maig; *La tragèdia de Hamlet, príncep de Dinamarca*, del 8 de juny al 17 de juliol; *La Il·líada*, del 29 de juliol al 9 d'agost i del 14 de setembre al 4 d'octubre; *Entremès de dos estudiants*, del 24 al 26 de novembre; i *La disputa de l'ase*, del 27 al 30 de novembre.

Activitats musicals

Durant el 2008 han tingut lloc diverses activitats musicals a la Biblioteca: el Recital *Carner de viva veu*, el 9 de febrer; la presentació del CD *Compositores catalanes. Generació modernista*, el 4 de març; el concert *Músics per l'altre cor cremat*, el 22 de març; la

Exposició a la BC

Concert Folkincats

presentació del CD *Folkincats*, el 16 d'abril; els concerts *Albéniz*, el 8 i el 12 de maig; el cicle de concerts *Música als Palaus*, el 15, 21 i 29 de maig i el 12 i 19 de juny; el concert de l'Escolania de Lluc, el 22 de maig; la presentació del CD *Joan Guinjoan. Música de cambra*, el 9 de juny; el concert *Compositores catalanes modernistes. Cançons per a veu i piano*, l'11 de juny; el concert de la Coral de la Universitat Oberta de Catalunya, el 26 de juny; la presentació del CD *La nit dels orígens*, d'Eduard Fontbona, el 15 de juliol; el concert amb motiu de la recepció del fons Rafael Martínez Valls, el 22 de setembre; el concert *Noves músiques del Renaixement mediterrani*, el 20 d'octubre; el Simpòsium-concert *Entre música i poesia: el Guernica català*, el 19 de novembre; i el concert Haydn, el 29 de novembre.

Altres esdeveniments

A més d'aquestes activitats se n'han dut a terme d'altres de destacades com el cicle de lectures de poesia a l'Arxiu Joan Maragall, *Joan Maragall, alguns poemes: lectures i comentaris d'autor*, el 8 d'octubre i el 5, 12 i 26 de novembre; la conferència *Els escriptors castellanencs i les Normes del 32*, el 8 de gener; o la conferència *150è aniversari de la restauració dels Jocs Florals de Barcelona (1859-2009)*, el 29 de juny.

Així mateix s'han dut a terme diferents presentacions de llibres.

D'altra banda, la BC ha cedit els seus espais per a diferents activitats: rodes de premsa, congressos, reunions, etc.

3. QUÈ HI PODEN TROBAR ELS USUARIS?

Durant el 2009 la Biblioteca de Catalunya ha adquirit 122.674 unitats documentals, de les quals 23.592 corresponen a donacions, 7.247 a compres, 278 a intercanvi i les 91.557 restants al Dipòsit Legal.

3.1 Col·leccions de la BC

Impresos i Col·leccions Especials

D'entre els documents ingressats destaquen *Chiduslei Chulin* (*Exposiciones nuevas al Talmud*), de 1523, de Salomó ben Abraham ben Adret; *Shailoth Uteshuvoth* (*Respuestas*) (1557), de Nissim ben Reuben Gerondi; *The Treasure of the soule: wherin we are taught how in dying to sin, we may attayne to the perfect loue of God, & our neighbour, and consequently vnto true blessednes and saluation* (1596) primera edició en anglès, rara, de l'*Espill de la vida religiosa*; *Disputation de l'Asne contre Frere Anselme Turmeda: sur la nature & noblesse des animaux*, edició en francès de la *Disputa de l'ase*, d'Anselm Turmeda; *Relacion de los milagros y gracias hechos por la milagrosa imagen del glorioso Santo Domingo en Soriano*, de Silvestre Frangipane (1629); *Leonardi Iacchini... In nonum librum Rasis arabis medici Ad Almansorem regem de partium morbis eruditissima commentaria, siue Praxis in omnes corporis praeter naturam affectus*, (1662); *Romances de Germania*, primera edició, extremadament rara, d'aquesta obra que aplega vocabulari d'argot; *Descrittione del sontuoso torneo fatto nella fidelissima citta di Napoli l'anno 1612: con la relatione di molt'altre feste per l'allegrezza delli*

Regij accasamenti seguiti fra le potentissime corone Spagna, e Francia (1612), de Francesco Valentini; *Libro de los secretos de agricultura, casa de campo y pastoril* (1731), edició en castellà de l'obra de Miquel Agustí; *Informe de los efectos de la quina calisaya y de otras...* (1793), de Francesc Pons; *Praeclarissimum Mariae Nomen Uniuersam Orbis sphaeram firmissimâ spe complens in cuius potentiâ daemones contremiscunt, et Orbis Terrarum cunctus Gaudiis exultat, proprio inspirate numine, encomiasticè commendabat inter SS. Mariae nominis solemnia* (1755); *Vere e distinte notizie de' felici successi che a favore della maestà del re nostro signore Carlo Terzo... si sono conseguiti ne' mari di Catalogna, e dentro il Mediterraneo... riceuute da Barcellona con lettere de' 25 maggio del corrente anno* (1708), imprès relatiu a la Guerra de Successió; un ventall de temàtica cervantina, pintat i signat pel pintor i decorador mural Juli Borrell (1877-1957); i *La Gitanilla* (1940), un cartell de Peris Aragó que anuncia la pel·lícula dirigida per Fernando Delgado.

Manuscrits

El 2009 han entrat diversos fons i documents, d'entre els quals destaquen cartes de Salvador Espriu, Carles Riba i Blai Bonet a Narcís Bonet; documents relacionats amb Francesc Ferrer Guàrdia; documentació de Josep Pin i Soler; correspondència de la Guerra Civil; un centenar d'autògrafs de personalitats catalanes dels segles XIX i XX; i documents com un bifoli d'una Bíblia en català de finals del s. XIV, un missal barceloní del s. XV o una Història de Cervera del s. XVIII.

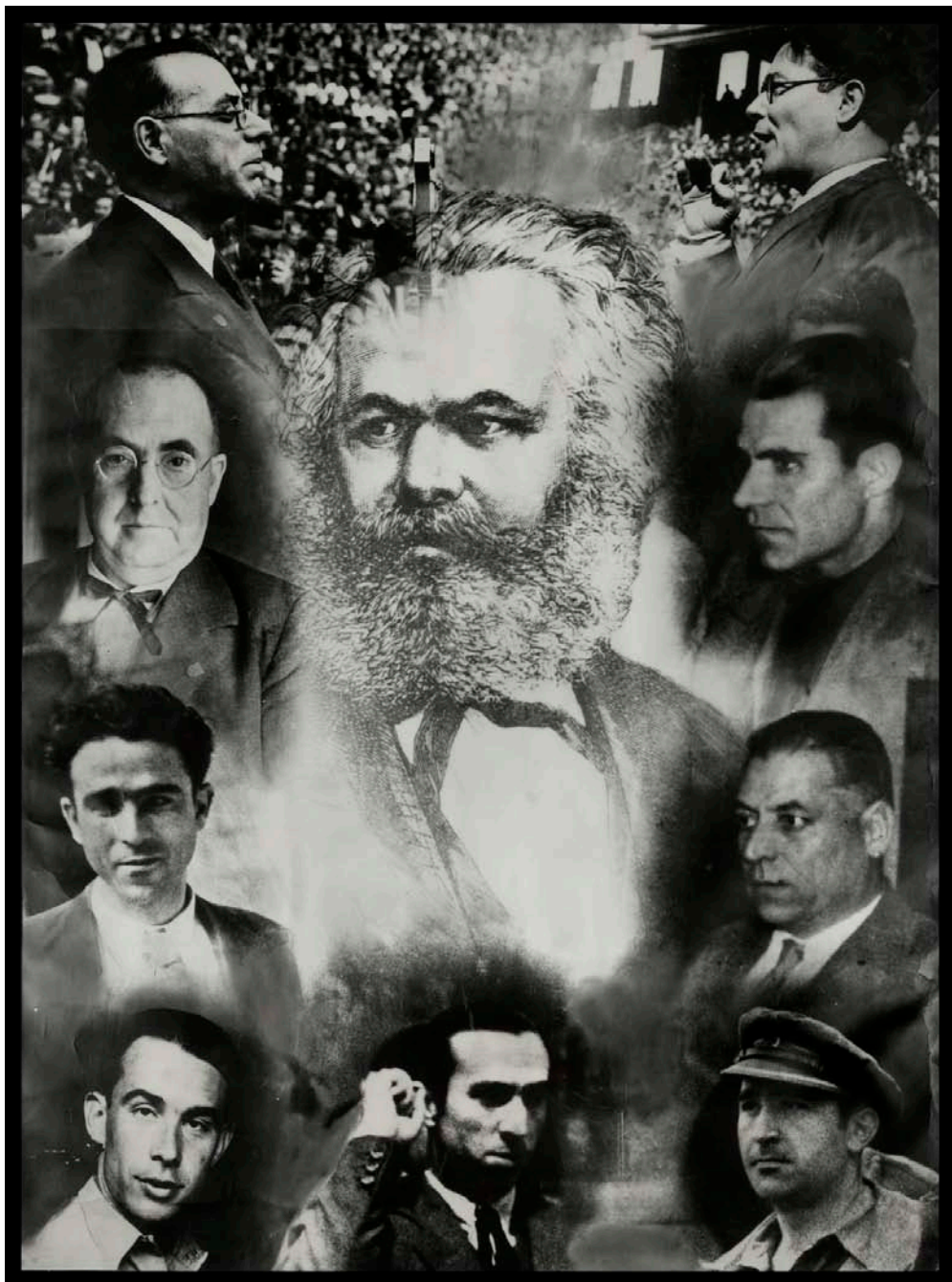
Música

D'entre les compres destaquen la correspondència i altra documentació relacionada amb Robert Gerhard i Joaquim Homs; el dietari d'Eduard Toldrà corresponent als anys 1909-1911; una col·lecció de cinc cartes autògrafes de Pau Casals al també violoncel·lista Joseph Salmon; un manuscrit d'Alicia de Larrocha; la partitura manuscrita del drama líric *Drina, la mora*; cartes del musicòleg Gregori M. Suñol; postals de Xavier Cugat al seu amic J. Planells; partitures de dues sardanes de Vicens Bou; i l'àlbum de dedicatòries autògrafes d'Hermínia i Neus Gas de personatges destacats de la música i el món social i cultural de 1930 a 1975 (Falla, Pau Casals, Joan Magriñà, Apelles Mestres, etc.)

Així mateix, s'han rebut les següents donacions destacades: el fons del músic Rafael Martínez Valls; i la biblioteca musical d'Edward Sainati.

Dipòsit Legal (Bibliografia catalana)

El 2009 han ingressat per Dipòsit Legal 91.557 documents de diversos tipus: llibres, revistes, material gràfic, sonor, audiovisual, etc. S'han assignat un total de 53.746 números nous (48.264 a

Fotomuntatge d'Agustí Centelles

Barcelona, 1.504 a Girona, 1.825 a Lleida i 2.153 a Tarragona).

El Dipòsit Legal de Catalunya, integrat en la Biblioteca de Catalunya, és el receptor de la producció editorial i audiovisual catalana. La seva funció principal és recollir i preservar el conjunt de la

producció editada a Catalunya en qualsevol suport i fer-ne possible el seu accés.

Documents gràfics

Durant el 2009 s'han incorporat diversos fons de documents gràfics d'entre els quals destaquen els següents: un fotomuntatge d'Agustí Centelles, sis dibuixos de Joan Junceda; una fotografia dedicada d'Àngel Guimerà; *Gatades*, menús del restaurant Pitarra amb originals dibuixats i manuscrits; un cartell del Partit Republicà Federal, de Francesc Pi i Margall, per Alexandre Cardunets; quatre fotografies d'A. Merletti del bar El Gato Negro; catorze fotografies de la construcció i inauguració de l'estadi del FC Barcelona; deu dibuixos del fons Montaner i Simon; *Desplegable*, serigrafia de Robert Llimós; dos dibuixos originals d'Apel·les Mestres; facsimils cartogràfics; deu aquarel·les i dibuixos procedents de la col·lecció de Manuel Benach; tres carpetes de *Planimetries* de Joan Vilacasa; carpeta *Hommage a León Felipe*, amb litografies de Josep Guinovart; cartell de l'Exposició Universal de Barcelona de 1888; i una col·lecció de litografies d'Anglada-Camarasa.

Documents sonors i audiovisuals

Han ingressat enregistraments inèdits del compositor Manuel Valls Gorina: *6 songs for Democracy*, un conjunt de discos enregistrats per Ernst Busch a Barcelona durant la Guerra Civil, el 1938; enregistraments en discos de 78 rpm i vinils de Jaume Cortès i Mas; rotlles de pianola de les famílies Arnús i Sert, juntament amb la pianola Melvin Clark amb què es feien sonar; discos de 78 rpm procedents de la discogràfica Aria Recording; cinc discos Berliner, una bona quantitat de discos de Xavier

Cugat i d'altres autors i intèrprets catalans.

S'han produït també donacions diverses com els discos de 78 rpm d'Antonio Torrelles Marsal i de Joan Proubasta Renart; els vinils de Dolors Coll i Vendrell; els rotlles de pianola de Daniel Blanxart Pedrals, juntament amb un artefacte per a foradar paper dels rotlles, així com catàlegs de rotlles de pianola espanyols i estrangers; la col·lecció de discos de pedra de J.M. Bricall; la discoteca catalana de Jaume Font i Marí-Martí; part de l'extensa discoteca d'Edward Sainati; la col·lecció de vinils de música antiga del musicòleg i editor Josep Dolcet i Rodríguez; seleccions de la discoteca del que fou director del conjunt *Ars Musicae* Enric Gispert; i una selecció de la discoteca d'Alejandro Fàbregas Elizondo.

Publicacions periòdiques

S'ha incrementat el fons amb diferents publicacions periòdiques completes, o amb números solts que completen les col·leccions: *Poesia*, de Josep Palau i Fabre, revista clandestina de postguerra; *El matí*; *Esprit Nouveau*; *TBO*; *El Patufet*; *Chicas*; *El Parque*; *suplemento infantil de Solidaridad Nacional*; *CIMOC*; *Germinabit*; *La Crònica de Valls*; *Cultura*; i *L'estel marità*.

La web catalana

El portal PADICAT (Patrimoni Digital de Catalunya), que té com a objectiu compilar, processar i donar accés permanent a la producció digital catalana va entrar en funcionament el 2006 i actualment està en ple rendiment.

A final de 2009 s'hi havien adherit unes 440 institucions diverses,

mitjançant la formalització d'un conveni de col·laboració i contenia unes 17.000 pàgines web amb un volum de 7,5 TB.

El projecte PADICAT compta amb la col·laboració del Centre de Supercomputació de Catalunya (CESCA) i el suport de la Secretaria de Telecomunicacions i Societat de la Informació.

(<http://www.padicat.cat>)

Durant el 2009 s'han emprès diferents accions que s'han concretat en la incorporació a la Biblioteca de diferents fons, papers i arxius d'entre els quals destaquen el fons Rafael Martínez Valls, la correspondència entre Robert Gerhard i Joaquim Homs, el fons de Josep Maria Bricall o el de Guillem Vidal.

3.2 Papers i Arxius incorporats recentment

Un dels objectius del Pla Estratègic 2009-2012 de la BC és desenvolupar i preservar la col·lecció. En aquest sentit es vol continuar la política de recuperació dels fons personals i patrimonials catalans.

Documentació de Robert Gerhard i Joaquim Homs

La Biblioteca de Catalunya ha adquirit un conjunt de documents relacionats amb els compositors Robert Gerhard (1896-1970) i Joaquim Homs (1906-2003), mestre i deixeble respectivament. Aproximadament són unes cent setanta unitats documentals que corresponen en la seva majoria a correspondència, bàsicament cartes i, en nombre més reduït, postals, nades, telegrams i algun esborrany. Tot i que les dates dels documents van del 1932 al 1987, la representació més considerable correspon als anys cinquanta i seixanta. Per part de Gerhard, són anys de gran producció compositiva, i les cartes són fils conductors per a comentar projectes, concerts i intèrprets, enregistraments de la BBC, etc. Són molt interessants els comentaris d'una banda i de l'altra sobre la composició i realització d'obres concretes com "Trio per a flauta, violí i clarinet baix", *Nonet*, *Quartet núm. 2* d'Homs o *L'infantament meravellós de Scharazada*, *Haiku*, de Gerhard, entre d'altres.

La importància dels dos compositors en el món de la música contemporània catalana i internacional és inqüestionable. Robert Gerhard fou deixeble de Felip Pedrell, el qual el va endinsar en la música hispànica. Marxà a Viena i Berlín on estudià amb Arnold Schönberg, impulsor de l'Escola de Viena. Gerhard va ser dels primers a introduir el mètode dodecafònic a Espanya. Cal destacar el seu pas, com a bibliotecari, a la Secció de Música de la Biblioteca de Catalunya durant els anys trenta fins que esclatà la guerra civil. El 1939 s'exilià i s'instal·là a Cambridge, a on conreà diversos gèneres i formes musicals.

Joaquim Homs, per la seva banda, fou deixeble de Robert Gerhard i com comenta el mateix Homs en la seva biografia sobre Gerhard: "la nostra relació mestre-deixeble no tardà gaire temps en convertir-se en una entranyable amistat que perdurà tota la seva vida". És autor de més de dues-centes obres, moltes d'elles estrenades en festivals internacionals d'arreu del món. Ha contribuït substancialment en la difusió de la música contemporània, col·laborant en revistes especialitzades, organitzant concerts i impulsant les iniciatives que anaven sorgint. Va ser el primer president de l'Associació Catalana de Compositors.

Les cartes podrien ser considerades quasi inèdites. Homs esmenta fragments d'aquesta correspondència en la seva biografia sobre Gerhard però no en reproduïx cap. El seu conjunt és testimoni indubtable de l'amistat que existí entre els dos compositors i permet fer un seguiment de les diferents residències de Gerhard, o exemplificar els seus sentiments vers les seves arrels accentuats per l'exili. Gràcies a les còpies de carbó de les cartes d'Homs, es reuneix la correspondència creuada entre Gerhard i Homs.

Dins el conjunt epistolar també s'hi pot trobar alguna carta signada i escrita per l'esposa de Gerhard, Leopoldina Feichtegger (1903-1994), més coneguda per Poldi, una carta de l'Editorial Aymà, una del musicòleg David Drew i dues del compositor Oscar Esplà. La correspondència s'acompanya d'altres documents relacionats amb Gerhard: esborranys manuscrits, partitures impreses, algunes d'elles amb anotacions manuscrites, circulars de la Societat Internacional de Música Contemporània, publicacions periòdiques i articles sobre Gerhard, alguns amb anotacions d'Homs.

El conjunt de documents complementa el fons Robert Gerhard existent a la Biblioteca de Catalunya i, per altra banda, el fons d'edicions i enregistraments sonors de Joaquim Homs. La Biblioteca disposa de correspondència Gerhard sobretot dins l'epistolari d'Higini Anglès. En el cas d'Homs, aquesta documentació epistolar representaria la primera i, de moment, única mostra.

3.3 La Biblioteca Digital

Google Llibres

El 2009 han començat els treballs de digitalització de llibres de cinc biblioteques catalanes liderades per la Biblioteca de Catalunya (Ateneu Barcelonès, Centre Excursionista de Catalunya, Monestir de Montserrat i Seminari de Barcelona) en el marc de Google Llibres. La participació de les cinc biblioteques en el projecte permetrà fer accessibles a Internet centenars de milers de llibres la qual cosa significa, a més d'una millora en l'accés a la informació, una gran oportunitat per a la projecció de la cultura catalana a Internet. En acabar el 2009 s'hi poden consultar més de 50.000 llibres de les biblioteques catalanes participants.

Europeana

A final de 2009 es va presentar públicament Europeana, la biblioteca multimèdia digital europea. La Biblioteca de Catalunya és un dels socis col·laboradors del portal i en va fer la versió en català. Hi ha aportat més de 10.000 objectes digitals, amb previsió de creixement, entre els quals hi ha manuscrits, incunables, fotografies, enquadernacions artístiques, cartells, mapes i documents sonors.

ARCA

La BC impulsa el projecte ARCA (Arxiu de Revistes Catalanes Antiques, <http://www.bnc.cat/digital/arca/index.html>). És un portal d'accés obert que inclou publicacions periòdiques tancades que han estat representatives dins la cultura i la societat catalanes. ARCA permet als usuaris accedir a les col·leccions senceres de les publicacions sense haver de perdre temps i esforços en

la seva localització i consulta a diferents institucions. A més, facilita la recuperació i la preservació del patrimoni hemerogràfic català, ja que el fet de disposar de substituïts digitals dels documents minimitza l'ús dels originals i el seu desgast. En finalitzar l'any s'hi poden consultar 224 títols i hi col·laboren 17 institucions o entitats.

RACO (Revistes Catalanes d'Accés Obert)

La Biblioteca de Catalunya participa en el portal RACO (Revistes Catalanes amb Accés Obert, <http://www.raco.cat>), juntament amb el Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya, un dipòsit des del qual es poden consultar, en accés obert, els articles a text complet de revistes científiques, culturals i erudites catalanes. A RACO es troben 95.000 articles de més de 250 revistes de 50 institucions.

Fons digitalitzats

La Biblioteca de Catalunya ha adoptat una política de digitalització sistemàtica dels seus fons, tant publicacions periòdiques com manuscrits, impresos, etc. A més, té un paper actiu en l'impuls de projectes de digitalització com els següents:

- Memòria Digital de Catalunya (MDC)

La MDC (<http://mdc.cbuc.cat/index.php>) és un repositori cooperatiu, coordinat pel CBUC i la BC que permet la consulta en accés obert de col·leccions digitalitzades de diferents institucions.

La seva principal finalitat és augmentar la visibilitat i consulta del patrimoni català. Conté 653.000 documents repartits en 34 col·leccions.

En la MDC es poden trobar col·leccions digitalitzades de la Biblioteca de Catalunya d'incunables, manuscrits, llibres impresos, material gràfic, partitures, enquadernacions artístiques, cartells, fons fotogràfics, etc. Aquestes col·leccions estan obertes i s'hi estan incorporant nous documents digitalitzats.

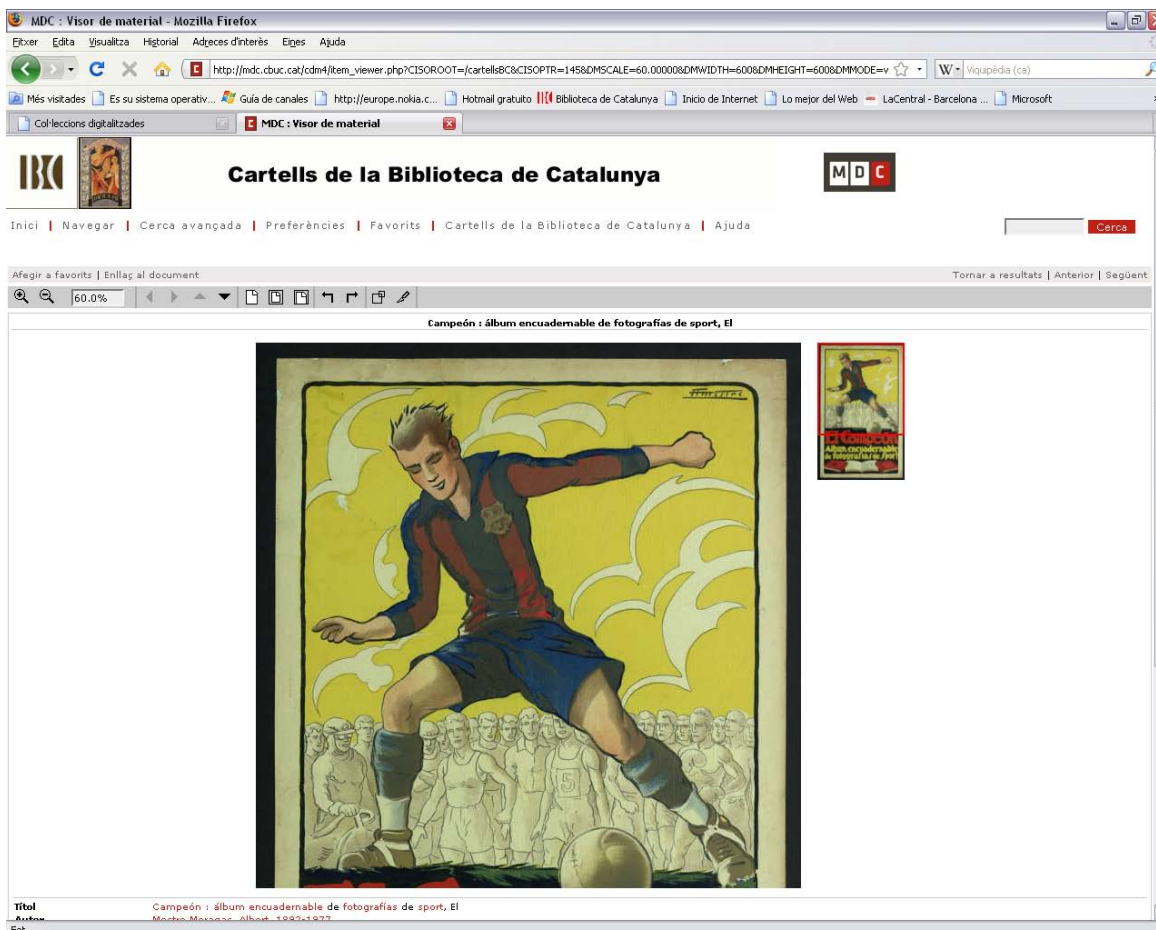
- Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes (BVMC)

La BC, en col·laboració amb la Universitat d'Alacant, ha digitalitzat durant el 2009 un bon nombre de documents del fons de la Biblioteca de Catalunya, tant impresos com manuscrits o documents sonors. Aquests documents es poden consultar en línia al portal de la Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes (www.cervantesvirtual.com).

CLACA (Clàssics Catalans)

El projecte CLACA, un portal per donar a conèixer l'obra dels autors clàssics catalans i incrementar la presència de continguts catalans a Internet, és accessible des de 2006. Els usuaris tenen a l'abast una guia unificada sobre Joan Maragall, Jacint Verdaguer o Francesc Eiximenis amb els documents organitzats, digitalitzats i localitzats, i també s'hi poden trobar recursos o enllaços relatius a altres autors (Fèlix Cucurull, Joaquim Homs, Mercè Llimona, Frederic Mompou i Santiago Rusiñol). Això permetrà identificar i localitzar les col·leccions disperses tant de manuscrits com d'impresos, o qualsevol altre suport, relatives a autors clàssics catalans. (<http://claca.bnc.cat/>)

Cartell de la BC a la Memòria Digital de Catalunya

4. TREBALLAR A LA BC

D'entre les accions que s'han dut a terme el 2009 destaca el pla pilot d'estades internes voluntàries de personal de la BC en altres unitats de treball diferents a l'habitual.

4.1 Millora d'Infraestructures i Eines

Petició electrònica de documents

El 2009 ha entrat en funcionament un nou sistema de petició electrònica de documents. Suposa una millora evident ja que augmenta el control del procés de petició i lliurament de documents i proporciona a la Biblioteca informació molt valuosa sobre els interessos i els hàbits dels usuaris, que permetrà redirigir les accions de la institució en aquest sentit.

4.2 Comunicació interna

S'han portat a terme trobades periòdiques de caràcter bimestral entre la directora i el personal de la Biblioteca (Espai de Trobada) amb l'objectiu de potenciar la comunicació tant en sentit descendent com ascendent. Així mateix, s'ha continuat la distribució del butlletí electrònic adreçat al personal de la BC (Comunicació a la BC) iniciada el 2004.

4.3 Estades internes

Durant el 2009 s'ha iniciat un pla pilot d'estades internes adreçat al personal de la Biblioteca que permet millorar el coneixement del funcionament de la Biblioteca, les relacions personals i les habilitats i competències personals.

En finalitzar les estades les persones que hi participen responen una enquesta d'avaluació i els resultats corresponents al 2009 han estat força positius.

Personal
de la BC a
la seu del
carrer
Hospital

La preservació com a tasca de gestió general: Servei d'Emmagatzemament, Preservació i Conservació

Com a conseqüència de la definició de la Biblioteca de Catalunya com a *biblioteca nacional* i de l'establiment de les seves funcions (Llei 4/1993, de 18 de març, del sistema bibliotecari de Catalunya) l'any 1995 s'estructurà i s'organitzà el Servei d'Emmagatzemament, Preservació i Conservació (SEPIC) seguint els articles 14 al 16 del Decret 300/1995, de 25 d'octubre, pel qual s'estableix l'estructura de l'entitat autònoma Biblioteca de Catalunya.

Al SEPIC se li encomanen, entre d'altres, les funcions específiques següents:

- Organitzar, coordinar, gestionar i supervisar tots els dipòsits de documents de la Biblioteca de Catalunya, pel que fa a les condicions d'espai i equipaments, i al lliurament de documents.
- Planificar l'execució dels programes de preservació i conservació dels documents a la BC i prioritzar-ne l'execució pel que fa a les polítiques i mitjans de preservació i conservació de patrimoni bibliogràfic de Catalunya en tot l'àmbit territorial.

Per dur a terme aquestes funcions el SEPIC està dividit en dos grans àmbits d'actuació:

Gestió dels dipòsits d'emmagatzematge de documents

Aquesta tasca implica:

- Gestionar els dipòsits de documents de la BC. Des dels espais fins a les condicions ambientals, temperatura i humitat, de seguretat i d'higiene, amb control integral de plagues .
- Gestionar les col·leccions que custodia. Planificar i executar la distribució i la ubicació a més de 50 km de prestatgeries dels fons documentals de la BC (més de tres milions de documents) de molt diversa tipologia i suports: monografies (llibres i fullets), publicacions periòdiques (premsa i revistes), fons sonors i audiovisuals (vinil, discos de pedra, CD, vídeos, bobines, etc.) i fons de reserva (manuscrits, incunables, gravats, mapes, etc.)
- Proporcionar un lliurament àgil i eficaç dels documents des del dipòsits a les sales de consulta.

Gestió dels Tallers de preservació i conservació

El SEPIC disposa d'un taller de restauració i un d'enquadernació els quals tenen assignades un seguit de tasques que han de permetre la salvaguarda física dels documents

Taller d'Enquadernació

L'objectiu del Taller és proporcionar condicionament als documents per tal de protegir el seu estat físic i facilitar la seva conservació. Les seves tasques es desenvolupen en tres àmbits: realització d'enquadernacions en funció de cada tipologia de documents en suport paper, elaboració de productes de conservació i confecció d'enquadernacions artístiques.

Taller de Restauració

L'objectiu del Taller és vetllar i restaurar els documents malmesos seguint els criteris de reversibilitat, estabilitat i durabilitat. Els tractaments i els productes utilitzats són els que regeixen a escala internacional i compleixen els requisits exigits en matèria de conservació i restauració. Els tècnics supervisen les col·leccions per diagnosticar l'estat de conservació i planificar les accions de conservació preventiva.

Assessorament i pedagogia

Les tasques de Preservació i Conservació són un conjunt d'accions que necessiten un seguiment constant, moltes vegades anònim i sense resultats espectaculars. La prevenció és efectiva quan no hi ha notícies a donar, quan s'evita la infecció dels documents a base de mantenir la neteja als dipòsits i les condicions ambientals adequades, quan el manteniment dels edificis és correcte i s'eviten les inundacions per goteres o per mal estat de les canonades, quan els documents tenen bona salut perquè hi ha unes bones maneres a l'hora de la consulta, de l'exposició, etc.

Aquesta tasca va acompanyada de la vessant pedagògica i d'assessorament als diversos nivells professionals i institucionals que treballen amb fons patrimonials. Que es complementa amb la presència d'alumnes en pràctiques de diverses institucions acadèmiques relacionades amb el món del llibre, com són la Facultat de Biblioteconomia i Documentació, l'Escola de Restauració de Bens Mobles de Catalunya, la Facultat de Belles Arts (especialitat Restauració) i l'Escola d'Arts Oficis (especialitat Arts del Llibre).

Elvira Permanyer

5. QUINS SÓN ELS NOSTRES ALIATS?

La Biblioteca de Catalunya col·labora i coopera amb altres organitzacions del seu àmbit per sumar esforços i compartir recursos amb l'objectiu de millorar el servei als usuaris.

5.1 CBUC (ConSORCI de Biblioteques Universitàries de Catalunya)

La Biblioteca de Catalunya forma part del Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya, que té per missió millorar els serveis bibliotecaris mitjançant la cooperació. Durant el 2009 la Biblioteca de Catalunya ha desenvolupat diversos projectes en col·laboració amb el CBUC i altres institucions.

GEPA

El 2009 s'ha posat en funcionament el magatzem cooperatiu del CBUC situat a Lleida, GEPA (Garantia d'Espai per a la Preservació de l'Accés). Té com a finalitat conservar aquells documents de les biblioteques amb un baix ús, garantir la seva preservació futura i la seva accessibilitat quan alguna biblioteca ho requereixi. Hi participen, a més del CBUC, l'Ajuntament de Lleida, el Departament de Cultura i la Secretaria d'Universitats i Recerca del Departament d'Educació.

RECERCAT

El CBUC i el Centre de Supercomputació de Catalunya (CESCA) han posat en marxa RECERCAT, un dipòsit institucional cooperatiu de documents digitals inèdits en matèria de recerca, obert a la participació de totes les universitats i centres de recerca. El projecte permetrà donar més visibilitat i difusió

a aquest tipus de documents. A finals de 2009 s'hi poden consultar uns 14.700 documents en 195 col·leccions de les 17 institucions participants.

RACO, ARCA, Memòria Digital de Catalunya

Els projectes RACO i ARCA, dels quals ja s'ha parlat en l'apartat "la Biblioteca Digital", es duen a terme en col·laboració amb el CBUC i el CESCA. Aquestes iniciatives, juntament amb el RECERCAT, el PADICAT i el CLACA, han estat el punt de partida d'un dipòsit digital col·lectiu, la Memòria Digital de Catalunya, que recull el coneixement i la cultura catalanes, alhora que contribueix a situar Catalunya en una posició de desenvolupament i accés a la informació a l'alçada dels països europeus de referència en l'àmbit de les biblioteques. En acabar el 2009 conté més de 650.000 documents.

5.2 BEG

Des del 1998, la BC dona suport tècnic a les biblioteques especialitzades de la Generalitat de Catalunya. És la responsable de la gestió bibliotecària del catàleg de les biblioteques especialitzades de la Generalitat de Catalunya (BEG), que integra 35 biblioteques i centres de documentació que donen suport a les activitats de l'administració pública de Catalunya, amb prop de 430.000 registres bibliogràfics i 630.000 documents,

Al llarg de 2009, les BEG han treballat per establir criteris comuns i millorar els serveis que ofereixen a la comunitat usuària. Així mateix s'ha treballat coordinadament amb la Subdirecció General de Biblioteques, per tal que les BEG formin part del nou Sistema Bibliotecari de Catalunya.

5.3 Google Llibres

La col·laboració de la Biblioteca de Catalunya, l'Ateneu Barcelonès, el Centre Excursionista de Catalunya, l'Abadia de Montserrat i el Seminari de Barcelona amb Google ja ha donat els seus primers fruits.

A final de 2009 es podien consultar al portal Google Llibres més de 50.000 llibres de les cinc biblioteques catalanes.

5.4 Europeana

La Biblioteca de Catalunya és part activa d'Europeana, el portal de la Comissió Europea que té com a objectiu donar accés a més de 2 milions d'objectes digitals, incloses pel·lícules, fotografies, pintures, enregistraments sonors, mapes, llibres, manuscrits, diaris i material d'arxiu, procedents de biblioteques, arxius, museus i institucions culturals dels 27 membres de la Unió Europea. És previst que el 2010 Europeana doni accés a uns 10 milions d'objectes.

Presentació de Google Llibres a la BC

Google Llibres i la BC

El 2007 es va signar l'adhesió al projecte Google Llibres de la Biblioteca de Catalunya i quatre biblioteques catalanes més (Abadia de Montserrat, Ateneu Barcelonès, Centre Excursionista de Catalunya i Seminari Episcopal de Barcelona) mitjançant un conveni de col·laboració amb Google.

L'acord tenia per objecte la digitalització de llibres de domini públic, lliures de drets d'autor, de les cinc biblioteques, i la seva difusió via el portal Google Llibres (<http://books.google.com/>). A més, cada biblioteca obtenia una còpia digitalitzada de cadascun dels llibres. El projecte suposava una gran oportunitat per a la preservació i difusió del patrimoni bibliogràfic català i per a una més gran visibilitat de la cultura catalana mitjançant el seu posicionament a Internet.

Per dur a terme la digitalització dels llibres ha calgut emprendre tot un seguit d'accions en les que han intervingut diferents unitats de treball de la BC en les diverses passes del procés.

En primer lloc es va fer una selecció del catàleg de la Biblioteca de Catalunya de tots els llibres publicats abans de 1867, dues vegades el període que marca genèricament el pas a domini públic d'una obra 70 anys després de la data de la mort de l'autor. D'aquesta manera teníem la seguretat que tots els llibres triats eren lliures de drets d'autor.

A continuació es va revisar, segons uns criteris acordats prèviament entre les cinc biblioteques i Google, l'estat de conservació dels llibres, perquè cap es malmetés durant el procés, i les seves característiques físiques (mida, etc.) de manera que encaixessin en els estàndards fixats entre les biblioteques i Google.

Finalment, el conjunt de llibres impresos resultants després d'aquest procés de selecció ja es trobava llest per ser digitalitzat. Com a resultat de tot el procés qualsevol persona arreu del món pot accedir als llibres digitalitzats de les cinc biblioteques.

Els resultats són àmpliament satisfactoris ja que la Biblioteca de Catalunya ha pogut abastar uns objectius molt ambiciosos que difícilment s'haguessin assolit si hagués actuat sola, com a conseqüència de la disponibilitat de recursos i pressupost. En aquest sentit la col·laboració permanent amb altres biblioteques i amb Google ha estat molt profitosa. D'altra banda, el fet de compartir un projecte amb una companyia privada de l'àmbit de les TIC ha estat realment enriquidor ja que ens ha permès ampliar la nostra visió i conèixer altres maneres d'abordar els processos de treball.

Eugènia Serra, Sergi Font, Elvira Permanyer, Karibel Pérez i Ramón Novoa

6. PUBLICACIONS

La Biblioteca de Catalunya desenvolupa la seva política específica de publicacions, tant edicions pròpies com coedicions.

6.1 Publicacions impreses

- *Música de la Catedral de Barcelona a la Biblioteca de Catalunya. Compositors de la Cort en els temps dels darrers Àustries i els primers Borbons.* Antonio Ezquerro, et al. Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2009.

- *Joan Balcells. Onze cançons per a veu i piano.* Pròleg i edició d'Anna Cazorra.

6.2 Publicacions electròniques

- *IFLA. Requisits funcionals dels registres bibliogràfics (FRBR): informe final.* Biblioteca de Catalunya, 2009.
- *IFLA. Declaració de Principis Internacionals de Catalogació.* Biblioteca de Catalunya, 2009.

7. AGRAÏMENTS

La Biblioteca de Catalunya incrementa constantment el seu patrimoni gràcies a la generositat de les persones, organitzacions, entitats, institucions, etc. que hi han fet donacions. En el web de la BC es pot consultar la llista de donants, tant particulars com entitats (<http://www.bnc.cat/fons/donacions/donants.php>)

8. ESTADÍSTIQUES

Malgrat el descens del pressupost del 2009 els registres al catàleg s'han incrementat, i el nombre d'usuaris de la BC i el de documents consultats han crescut significativament.

